

ԾՆԻԼ ԵՒ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԵԼ

«Շնուկը եղ ալ աղաթս»
ՀԱՌԱՍԱՍՅ

Ամէն ոք ինծի կը յանձնարարէ չխօսիլ այն Նիւթի մասին զոր նկատի պիտի առնեմ այժմ. ամէնքն ալ կ'ըսեն հասարակ ունկնդիրը չուզեր լսել Աստուածաբանութեան մասին, անոր խօսեցէք պարզ և զործանական հրօնքի շուրջ. ես մերժած եմ անոնց խորհուրդը, վտանգի չեմ խորհիր որ ունկնդիրներս ախշափ անմիտ ըլլան: Աստուածաբանութիւնը կը Նշանակէ Աստուծոյ գիտութիւն. և կը վարժեմ թէ ունի մէկը որ կ'ուզէ խորհիլ Աստուծոյ մասին կը փափաքի յստակ և ճշգրիտ գաղափար ունենալ անոր մասին, զուգ մանուկներ չէք և հետեւաբար պէտք չէ ձեզ հետ վերաբերին իրեւ մանուկներու:

Մասամբ մը հասկնալի է թէ ինչու համար կարգ մը մարդիկ չեն հետաքրքրուիր Աստուածաբանութեամբ. կը յիշեմ անգամ

ցոյցը եղած է բոլոր դարերու տեսլապաշտ մեծ հոգիներուն, որոնք, գիտակցած են իրենց ներքին արժանիքներուն և զանոնք վերածած ուժական զօրութեան, ու անով նետուած սերունդներու և ժողովուրդներու փրկագործ ծառայութեան, իմացական, հոգեկան ու քարոյական բոլոր մարդերուն վրայ:

Հաղորդ կարենալ ըլլալու համար հոգեկան այդ մեծութեան և սուրբերու գոհողութեան համբուրելի ոգիին, մեր դարուն ղլուսոյ որդիները պարտին զոհել իրենց եսասիրութիւնը, ընչասիրութիւնը, տգիտութիւնն ու յամառութիւնը և ամբարտաւան խտտաբարութիւնը և չզեղծանելու Նիւթապաշտութեան ամէն կարելիութիւններուն մէջ, այլ հանդերձելու՝ անոնց նման, նոյնիսկ անիրաւ մասնաշարքար և իր նպատակին կիրարկումովը, իրենց՝ անձերը, այս երկրի վրայ նոյնիսկ, ինչպէս և միտքն ու հոգին՝ դիմելու ղէպի յոյսն ու ճշմարտութիւնը քրիստոնէական կեանքին և վայելելու հոգեկան փրկութիւնը ու՝ և յամենայն ժամ ընդ Տեառն ցնծալու համար:

ՀԱՅՐԻԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

մը երբ կը խօսէի զինուորներու խումբի մը, տարիքոտ և տառապած սպայ մը ոտքի ելաւ և ըսաւ. պէտք չունիմ ձեր խօսած Նիւթին, բայց գիտցիր որ ես կ'ոնաւոր մարդ մըն եմ, գիտեմ որ Աստուած մը կայ եւ զԱյն զգացած եմ առանձինն գիշեր առանձնապատին մէջ. չեմ հաւատարմութեամբ աջ յղկուած և բանաձեւուած վարդապետութիւններուն՝ ով որ հանդիպած է իրականին ամէն բան իրեն կը թուի չնչին և անիրական:

Տեսակէտով մը ես համաձայն եմ այդ մարդուն, կը խորհիմ թէ անիկա անապատին մէջ ունեցած է Աստուծոյ իրական փորձառութիւնը, և երբ իր փորձառութենէն կը դառնայ քրիստոնէական բանաձեւումներուն ան իրաւ իրականութենէն կը դառնայ նուազ իրականին: Այնպէս ինչպէս մարդ մը որ Ատլանտիան ովկիանոսին եզերքէն կը նայի և անկէ յետոյ կը դիտէ Ատլանտիանի քարտէսը՝ առաւել իրականութենէն նուազ իրականութեան կ'իջնէ: Իրական ալիքներէն՝ կտոր մը գունաւոր թուղթին: Հոս է բուն կէտը քարտէսը միայն գունաւոր թուղթ մըն է բայց երկու բուն իմաստ պէտք է ունենալ՝ նախ ան հիմնուած է հաղարաւոր մարդոց փորձառութեան վրայ որոնք նաւարկած են իրական Ատլանտիանին վրայ, այդ քարտէսը իր ետեղ ունի հաղարաւոր մարդոց փորձառութիւնը այնչափ իրական ճիշդ նման եզերքէն գիտումներ, մինչ քուզի միայն վայրկեանական ակնարկ մըն է, քարտէսը կը խառնէ այդ բոլոր տարրեր փորձառութիւնները: Յետոյ եթէ ունի մեղ մը երթալ ուզես քարտէսը բացարձակ անհրաժեշտութիւն մըն է. որքան ատեն որ կը գտնուես միայն ծովերէքը պտտելով տեսարանը շատ աւելի հաճելի է քան քարտէսին նայիլը. բայց քարտէսը աւելի օգտակար պիտի ըլլայ քան լոկ պտտիլը երբ ուզես Ամերիկա նամարդել:

Այսպէս ուրեմն Աստուածաբանութիւնը քարտէսի մը նման է, պարզապէս միայն սորվելով և խորհելով քրիստոնէական վարդապետութիւններու մասին նուազ իրական և նուազ հետաքրքրական է քան զինուորականին անապատին մէջ ունեցած միտք ծառայութիւնը: Վարդապետութիւնները Աստուծոյն չեն, անոնք տեսակ մը քարտէս են

քայքայող քարտեղը հիմնական է հազարա-
նոր ժառանգ փորձառութեան վրայ, որոնք
իրապէս հազարապիտան քաղաք են Աստուծոյ:

Փորձառութիւններ քաղաքացւոյն համա-
րական հասարակականութեան ազգայնական և
քաղաքացւոյն հազարապիտան զգացումներու՝ վերջին-
հերթ կը թուին տարրական և շատ անորոշ:
Մետոյ երբ ազգայնական անհատներ երբեք
պէտք է քաղաքը գործածեն: Կը անհետ-
քան ինչ որ պատահած էր զինուորականութեան
անապատներն մէջ կրնայ իրական ըլլալ սա-
կայն տեղ մը շատաշխուհի, շատ անորոշ
գրեթէ մըն է: Բնութեան մէջ զգացումն
Աստուծոյ շատ կրնայ ընդհանրել յայտնական
կեանքը ինչպէս ժողովուրդին Աստուծոյ
նի աշխարհները գիտելով շատ կրնայ Աստուծոյ
անցնել: Ոչ ոք կրնայ տեղ մը անհատի քա-
ղաքին վրայ նայելով առանց ծովուն վրայ
համարողեան և շատ կրնայ ապահով ըլլալ
ծովուն վրայ առանց քաղաքին:

Ուրիշ խոսքով Աստուծոյ անապատները
գործնական է մասնաւորաբար այժմ: Հին
գրեթէ երբ ապահով զատարանութիւնը
ապահոված էր, կարելի էր գտնուի Ա-
ստուծոյ մասին միայն կարգ մը պարզ գա-
ղափարներ ունենալով, քայքայում ապահով
է, առէն մարդ կը կարգաւորէ առէն ժողով
կը հետեւի բանաստեղծութիւններու, հետեւաբար
երբ չունենալով Աստուծոյ անապատներ
թիւն մասին խոսքով, ըսել է թէ գա-
ղափար չունենի Աստուծոյ մասին, ընդ-
հանապազ կը հետեւի: Թէ զուգ սխալ,
գէշ և հինգստ գաղափարներ միայն ու-
նենք: Վասնզի Աստուծոյ մասին ընդհան-
րացած գաղափարներն շատերը որոնք
այժմ իրեն ներքին են կը յայտարարուին,
գաղափար առաջ իրաւ Աստուծոյ անապատներ
մեր-
տած են գտնուի: Հաստատ միայն ժողով-
գաղափարացած արդի քրիստոնէի մը, կը նշա-
նակէ ժամացոյցը եւ գաղափար, կամ հա-
շտապար է հաստատուել թէ երկիրը տարա-
րակ է:

Վասնզի որդի ժողովգաղափարացած
քրիստոնէութիւնը աւելի է քան գաղափար
թէ Քրիստոս մեծ բարոյագէտ մըն է, և
եթէ գործադրենք իր սկզբունքները կը-
նանք հաստատել ընկերային լաւագոյն կարգ
մը և խոստովելու որդի պատերազմի մը ան-
շուշտ աստեղծ ճշմարիտ են, քայքայ աստեղծ

շատ քիչ քան զ'անհատ քրիստոնէութեան
մասին, և ոնէ գործնական գործարարութիւն
մը չունեն:

Ճշմարիտ է թէ, եթէ հետեւինք Քրիս-
տոսի աւանդաւաններուն, պիտի ազդենք ա-
ւելի երկանիկ աշխարհի մը մէջ, քայքայ կար-
ելի միայն Քրիստոս երթալու է թէ: Գոր-
ծադրենք ինչ որ հաստատ կամ Արիստոտել
և կամ Կոմպիլիկոս ըսած են շատ աւելի
երկանիկ կ'ըլլանք ինչ որ են յայտն: Գործ
աստեղծ ինչ կը հետեւին: Մարդկութիւնը
իմա հետեւած է մեծ աւանդաւաններու փա-
հարդներուն, և միայն կ'աւելի տեղի տա
հետեւի և ինչպէս համար տեղի Քրիստոս
պիտի հետեւինք քան թէ միայնակութեան, ա-
զդենք ան աւելի մեծ բարոյագէտ մըն է
անոր համար, քայքայ աշխարհականութիւն
նաւազ հաստատութիւն կ'ընէ որ մենք անոր
հետեւինք: Երբ աւելի պարզ և տարրական
պատերը չենք կրնար իրարմէն ինչպէս
պիտի կարենանք մարտն աւելի բարձր և
յատաշարժաւորութեամբ: Եթէ քրիստոնէութե-
անը քիչ մը աւելի լաւ է քան միայնակ-
այն աստեղծ քրիստոնէութեանը անհատներու
քայքայ չունեն: Վասնզի վերջին շար-
քութիւն տարիներու ընթացքին քան ինչ
պահանջ լաւ սկզբունքներու քաղաքացւոյն
անհոյստ: Եթէ մը աւելի լաւ տարրական-
թիւն մը պիտի շարժեն անոնց միջին:

Քայքայ անմիջապէս որ հետեւինք իրա-
կան քրիստոնէական գործութիւններու պիտի
տեսնենք թէ անոնք կը խափար ազդողով
մէջ ընդհանրացած քրիստոնէութեան հետեւին
տարրեր լաւ մը մասին: Անոնք կ'ընեն
թէ Քրիստոս Ուրիշ Աստուծոյ է, թէ ինչպէս
անոնք որոնք կը հաստատ լինար կ'ըլլան
Աստուծոյ որդիներ թէ Անտ անոր մեծ փա-
հից մեր մեղքներէ: Տարապիտան զգալու
անհոյստ գործադրութեան յայտարարութեան
ներ են որդի աշխարհի մը մասին, մեր
տեսած և չաղափար աշխարհէն տարրեր վեր-
հանել մը մասին: Կրնանք փորձել թէ
անոնք սխալ գտնուի: Եթէ քայքայ թէ անհո-
յիտ ան գտնուի հետեւալը շատ գործադր-
է: Կրնանք անոնք ընդհանրութեան լաւ
է: Նոյն պատահաններով:

Անոր, քրիստոնէութեան ամենէն շատ
գործանք պատահաւոր գտնուի մէջ միայն
յայտարարութեան է: Թէ անոնք մեծ
միայնակ Քրիստոսին կ'ըլլանք Ուրիշ Ա-
ստուծոյ:

մանկերու մէջ չունին հոգեկան կեանքն է, բարձրագոյն և տարբեր տեսակ կեանք մը որ գոյութիւն ունի միայն Աստուծոյ մէջ։ Մենք նոյն կեանքն բառը կը գործածենք երկուքին համար ալ, բայց երբ խորհինք թէ երկուքն ալ նոյն տեսակ բաներ են, ասիկա պիտի նմանէր անոր երբ խորհէինք թէ յիշոցին մեծութիւնը և Աստուծոյ մեծութիւնը նոյն տեսակի մեծութիւններ են։ Իրականութեան մէջ կենտարանական կեանքի և հագեցեալ կեանքի միջև եղած տարբերութիւնը ասելաբէ կարեւոր է որ հարկ կ'ըլլայ դատ զատ բառեր գործածել խրաքանչիւրին համար՝ Կենտարանական կեանքը որ մեզի կուգայ և ք (ինչպէս ամէն բան բընութեան մէջ) բնութեան կ'երթայ և կը լաւագոյն անոր մէջ կրկին վերանորոգուելով օդի, ջրի, օրի, անուշիկի և այլ ձևերու տաք, Վիտո(“) բառով կը յատկանշուի։ Հոգեկան կեանքը որ գոյութիւն ունի Աստուծոյ մէջ ամբողջ յաւիտեաններու ընթացքին և որ ստեղծեց ամբողջ բնական տիեզերքը զօհ կը կոչուի։ Վիտո տեսակ մը շուքն է զօհ-ին կամ անոր խորհրդանշական նմանութիւնը։ Տեսակ մը նըմանութիւն որ գոյութիւն ունի լուսանկարի մը և լուսանկարուած առարկային և կամ արձանի մը և մարդու միջև։ Մարդ մը որ կը փոխուի վիտո-ի վիճակէն զօհ-ի վիճակին, կը նմանի քաջ արձանի մը որ կը փոխուի մարդու։

Սե հոս է քրիստոնէութեան ճշգրիտ իմաստը։ Այս աշխարհը արձանագործի մը մեծ խանութ մըն է, և մենք արձաններ ենք։ Քրիստոնէութիւնը կը յայտարարէ թէ այդ արձաններէն ոմանք օր մը կեանքի պիտի կոչուին, օժտուած անմահ և յաւիտեական կեանքով մը, այսինքն՝ աստուածային կեանքով, և միայն այն ատեն է որ մարդիկ Աստուծոյ իրական որդիները կ'ըլլան։

Թրգմ. Ս. Վ. Մ.

Ի ՊԵՏՍ ՔԱՐՈՉՉՈՒՄ

ՔԱՐՈՉՈՒՄ ՍՈՒԽԵԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՄԱՍԻՆ

II. ՄՏԱՆՈՒՄ ԵՆՈՒԹԻՒՆԵՐԸ

Ներթերնիդ այսպէս օկսած է արդէն ապրիլ ձեր մէջ, բայց դեռ կարելի է գտնել գլխաւոր կէտին համար վիճակով, դեռ անորիշ մտածումի, դեռ սեւեռուած ուղղութեան թնէն զուրկ մտածումի վիճակով, խնդրը այլեւս ծառին ատաղձը գտնելն է, ձեռք ինքնին կուգայ յետոյ, այս երկրորդ փուլը, որ սկզբնական ներշնչումն է առաջ կուգայ, ան է զոր ես կը կոչեմ յաւաքումին մարդարանը։

Այստեղ սովորութիւնները կը տարբերին իրարմէ ոմանք անմիջապէս օրինակներ որ իրենց խորհրդածութիւնը յատկապէս մը փնտռէ։ Երբ զայն գտնեն, կ'առնեն անոր ամէն մէկ մասը, և նորէն կը խորհրդածեն, ընթերցումին ալ օգնութեամբ, որպէսզի ընդլայնեն զայն, աղէկ մեթոտ մըն է ասիկա, և պատճառ մը չկայ որ չյաջողի ան, երբ մանկանք միտքը գիտ ընտղ է։ Վերջապէս ամէն մէկը իր փորձառութեան շնորհիւ, ինքը պէտք է գիտնայ թէ հարկ է որ այդպէս ընէ։ Բայց արդէ կերպ մըն ալ կայ զոր ես մեծապէս շատ կը սիրեմ, եւ շատ զարմացալ երբ բաւական ետք իմացայ թէ Պուրտալուի կերպն այդ է եղեր։ Նիշը հակառակին է որ պիտի ուզէր հաւատալ մարդ, այնքան ի յատու ջապոնէն այսինքն՝ տրամաբանական բխուլու կարմիրք կուտան անոնք, բայց այդպէս չէ եղեր, նախ ըստ ըստի կ'աշխատի եղեր, ներք մտէն ուղղութեամբ դարձնելով, ինչպէս Ռոտէն իր յարաբոյցի աւմէն կողմ կը գտնար, որպէսզի իր կիսանդրին զգիտաբնութեամբ խառն մը դառնայ։ Պատճառ՝ իրարու հետ շղթայուած և ուզելին մտածումներ ունեցող այս մարդը առանց կարգի, գէթ առանց վերջնական կարգի կը գործէ իր մտածումները (մտանքի կարգ անեցող մտածումները) օրորել կրնան ներկայանալ, պէտք է խնայեցող

(*) Վիտո & զօհ երկու յանրաբն բառեր յատկանշուել համար երկու կեանքերու տարբերութիւնը։